

Čet, 3-9-2020, 16:53:25

Najave

« ◀ September 2020 ▶ »

Pon	Uto	Sri	Čet	Pet	Sub	Ned
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

Komentirajte

Kolumne

Telefon

Radi dogovora o prilozima, Portal je moguće kontaktirati putem Davora Dijanovića, radnim danom od 17 do 19 sati na broj **+385-95-909-7746**.

Davor Dijanović

Fragmenti hrvatske zbilje

D. Dijanović: Korona-kriza i potencijalne promjene u međunarodnoj ekonomiji i međunarodnome opskrbnom lancu
Objavljeno: 29. kolovoza 2020.

13 komentara

Utjecaj korona-krize na promjene u međunarodnim odnosima (IV./V.)

Korona-virus izazvao je globalnu javnozdravstvenu krizu, ima snažan učinak na međunarodne odnose, a iznimno su negativne i posljedice virusa po nacionalne ekonomije, ali i međunarodnu ekonomiju. Kriza je istovremeno pogodila i ponudu i potražnju. Ekonomska međuovisnost na globalnoj je razini na nikada većem stupnju, pa je jasno da svaki prekid u globalnome opskrbnom lancu izaziva globalne efekte.

Meteorolog Edward Norton Lorenz razvio je tzv. teoriju leptira prema kojoj mahanje krilima leptira u jednom dijelu svijeta može proizvesti uragan na drugoj geografskoj točki. Korona-virus izazvao je uragan na globalnoj razini. Kriza se iz Wuhana u Kini proširila na cijeli svijet i pokazala koliko je ranjiv složeni globalizirani gospodarski sustav.

Ranjivost globalnoga lanca opskrbe

Svaki sudionik globalnog lanca stvara određenu vrijednost koju prodaje i tako isplaćuje plaće sebi i radnicima te podmiruje obveze prema državi. Ako zbog krize jedna tvornica u Kini prestane dostavljati komponente koje su, primjerice, potrebne južnokorejskoj automobilskoj industriji, Hyundai prestaje proizvoditi, što se u jednome trenutku i dogodilo. Zbog zatvaranja granica mnoge su firme izgubile tržište, nastao je poremećaj u globalnoj ponudi i potražnji, a sve je rezultiralo ekonomskim šokovima i otpuštanjima radnika. U Sjedinjenim Američkim Državama u nekoliko su tjedana deseci milijuna ljudi ostali bez posla.

Ranjivost globalnoga lanca opskrbe posebno se pokazala u slučaju zaštitnih maski. S obzirom na to da se većina maski (kao i, primjerice, antibiotika) proizvodi u Kini i Indiji, u prvim danima krize europskim državama nedostajalo je maski i zaštitnih odijela. To je dovelo do pitanja moguće rekonstrukcije opskrbnoga lanca, koji glede velike većine proizvoda počinje u Kini, državi koja je izvorno žarište već nekoliko virusa, ali i danas nedvojbeno najveća tvornica svijeta.

Seljenje proizvodnje u Kinu

Kada je uopće došlo do seljenja proizvodnje u Kinu i stvaranja iznimnoga dugoga i kompliciranoga globalnog opskrbnog lanca? Nakon otvaranja Kine tržišnim elementima gospodarstva sedamdesetih i osamdesetih godina prošloga stoljeća, što je uslijedilo nakon geopolitičkog zaokreta Pekinga prema Washingtonu u okviru američke politike ograničavanja SSSR-a. SAD je relaksirao odnose s Kinom s ciljem smanjivanja sovjetskog utjecaja. S druge strane, zagovornici globalnoga slobodnog tržišta u Kini, ali drugim tada državama tzv. Trećeg svijeta, vidjeli su jeftinu radnu snagu koja će omogućiti stvaranje ekstra-profita. Desetine milijuna radnih mjesta iz industrijskih središta SAD-a (Pittsburgh, Detroit, Cleveland itd.) sele se tada u

1 klik na Facebooku za hkv.hr

Portal Hrvatskoga ku...
4,879 likes

Like Page Share

Be the first of your friends to like this.

Portal Hrvatskoga kulturnog vijeća on Tuesday

HKV.HR
D. Dijanović: Nakon korona-kr...
Korona-kriza dodatno će zakomplicir...

Pretraži hkv.hr

Kontakti

KONTAKTI

Telefon Tajništva
+385 (0)91/728-7044

Elektronička pošta Tajništva
tajnistvo@hkv.hr

Elektronička pošta Uredništva
urednistvo@hkv.hr

Kina i druge države.
Reportaže

Hrvatski tjednik Kultura Domovini

HKVpedija

Ponuda

Pojas i put

Ovi su ekonomski procesi doveli do ekonomskog i do geopolitičkog, a u posljednje vrijeme i vojnog jačanja Kine koju danas svi relevantni geopolitički analitičari smatraju najozbiljnijim konkurentom SAD-u u borbi za svjetski tron. Kina teži i globalnome projiciranju moći, a upravo inicijativa Pojas i put kao novi oblik „Puti svile“ predstavlja oblik ekonomske globalizacije na kineski način.

Ova je inicijativa važna Kini zbog širenja tržišta i plasmana svojih proizvoda, a osigurava i zapošljavanje kineskih radnika. U okviru agende Made in China 2025 Kina je zacrtala cilj da postane pobjednik četvrte industrijske revolucije i susjednog predvodnik u razvoju visokih tehnologija. Ne čudi stoga što je pod američkim sankcijama posebno kineski visokotehnološki sektor. Najpoznatiji je svakako primjer velike kompanije Huawei.

Ovisnost o kineskoj i indijskoj proizvodnji

Pandemija korona-virusa i u SAD-u i u Europi nametnula je pitanje moguće rekonstrukcije opskrbnoga lanaca, tj. postavilo se pitanje trebali proizvodnju vratiti na Zapad ili preseliti u neke druge azijske ili istočnoeuropske države. Europa i Amerika postale su svjesne u kolikoj mjeri ovise o kineskoj, ali i indijskoj proizvodnji.

Bruxelleski portal Politico u jeku je krize pisao o tome kako su medicinske sestre u bogatijim zemljama poput Italije, Španjolske, pa čak i SAD-a nosile vreće za smeće zbog nedostatka zaštitnih odjela, što je pokazalo svu krhkost međunarodnih lanaca opskrbe. Europski povjerenik za unutarnje tržište i ekonomiju Thierry Breton priznao je da je „Europa možda otišla predaleko u globalizaciji i postala previše zavisna od jedne zemlje, jednog kontinenta“.

Merkel: Potreba za „određenim suverenitetom ovdje“

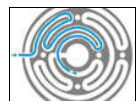
Njemačka kancelarica Angela Merkel smatra da je pandemija otkrila potrebu za „određenim suverenitetom ovdje“, dobivenim preko domaće proizvodnje. Za „ekonomski suverenitet“ Europe založio se i francuski predsjednik Emmanuel Macron. Za mnoge čelnike EU-a, ističe Politico, najveće razočaranje u aktualnoj krizi bila je nesposobnost Europe da napravi maske za lice ili osnovne kemikalije potrebne za lijekove. Nedostatak koordinacije u Europi bio je u izrazitoj suprotnosti s azijskim „tigrovima“, čije su tvornice u roku od nekoliko dana napravile milijune maski, kao i setove za testiranje, koji su im omogućili da kontroliraju virus, o čemu navodni bogati svijet – Europa i SAD – vidno nisu uspjeli, dodaje se u analizi portala Politico. Njemački ministar gospodarstva Peter Altmeier za Politico je izjavio da „moramo naučiti lekcije iz krize“, npr. kad je „riječ o pitanju zavisnosti od samo jednog dobavljača ili samo jedne regije“.

Poveznice

Snalaženje

Svi članci na Portalu su smješteni ovisno o sadržaju po rubrikama. Njima se pristupa preko glavnoga izbornika na [vrhu stranice](#). Ako se članci ne mogu tako naći, i tekst i slike na Portalu mogu se pretraživati i preko [Googlea](#) uz upit (upit treba upisati bez navodnika): „traženi_pojam site:hkv.hr“.

Administriranje

Korisničko ime

Lozinka

Zapamti me

Prijava

Zaboravili ste korisničko ime?

Zaboravili ste lozinku?

Kina kao „sistemski rival“?

U Europi očigledno postoji mišljenje da bi dio proizvodnje trebalo vratiti u Europu, a to se posebno odnosi na farmaceutski sektor (antibiotici), kao i na zaštitne maske kojih oko 25 posto na globalnoj razini izvozi Kina. Ideja o vraćanju (dijela) proizvodnje u Kinu nije novijeg datuma i vezana isključivo uz aktualnu korona-križu. Glasovi u tom smjeru mogli su se čuti i prije izbijanja pandemije. Njemačko udruženje njemačke industrije (BDI) i prije aktualne krize upozorilo je da je nužno postupati prema Kini kao prema „sistemskom rivalu“. Krajem prošle godine francuski ministar gospodarstva Bruno Le Maire kritizirao je proizvođače automobila Peugeot i Renault zbog proizvodnje vozila u Maroku, Sloveniji i Turskoj.

Nakon izbijanja pandemije Le Maire je izjavio da se mora ponovno razmisliti o globalnim odnosima isporuka, osobito kada je riječ o farmaceutskoj i automobilskoj industriji. Francisko je ministar dodao: „Mi jednostavno ne možemo biti kod lijekova i po 80, 85% ovisni o isporuci iz Kine“. Le Maire u pandemiji vidi preokret koji se mora dogoditi u čitavom, tako osjetljivom lancu opskrbe koji se proteže preko čitavog planeta. Jer ova epidemija i njezine posljedice su jasno pokazale „neodgovornu i nerazumnju“ ovisnost od Kine i tamošnjih tvornica.

Zastupnik CDU-a u Bundestagu Johann Wadepuhl smatra da EU mora u područjima u kojima Kina nudi svoja ulaganja, primjerice u grčkim lukama, ponuditi alternative. Wadepuhl se zalaže za zaštitu europske proizvodnje: „Moramo zaštititi europsku proizvodnju. Kako bismo se zaštitili od kineske konkurencije, mora se dopustiti spajanje kompanija kako bi postale veliki igrači. (...) U budućnosti ćemo morati biti spremni plaćati više kako bi se određeni proizvodi proizvodili ovdje“. Zastupnik CDU-a dodaje da Europska komisija mora dokazati da je „geopolitička Komisija“, kako je to naglasila njezina predsjednica Ursula von der Leyen. Ministri trgovine EU-a nedavno su izrazili mišljenje kako je u ovome trenutku „diversifikacija najvažnija kako bi se smanjilo oslanjanje na pojedine zemlje dobavljače“.

„Poduzeća sad uče lekciju, koliko je doista lomljiv ovaj globalni proizvodni lanac“, izjavio je za *Deutsche Welle* početkom veljače Gabriel Felbermayr iz Instituta za svjetsku ekonomiju iz Kiela. Prema njemu lekcija sada glasi: treba skratiti lanac opskrbe kako bi bio manje osjetljiv na moguće probleme. Drugim riječima: proizvodnja se mora početi vraćati u Europu.

Pitanje sigurnosti

Pitanje dostupnosti lijekova i antibiotika je pitanje sigurnosti svake zemlje. A zdravstvene sigurnosti nema ako u slučaju globalnih potresa bilo koje vrste kasni isporuka zaštitnih maski i lijekova. Iako će kapital i u budućnosti ići tamo gdje će mu biti jeftinija proizvodnja, vrlo je izgledno da će se u zapadnim državama povećati proizvodnja medicinske

Naslovnica
opreme
sigurnos
Izdvojenoačeno kao
Vijesti
nužan
Razgovori
element
nacionalne
ReportažeHrvatski tjednik
Kultura
Domovini

HKVpedija

Ponuda

Američki senator Lindsey Graham nakon izbijanja pandemije upozorio je da ovo nije prva bolest koja je stigla iz Kine, stoga tu zemlju treba kazniti. Kineska vlada, tvrdi Graham, odgovorna je za smrt 16 tisuća Amerikanaca, kao i za nezaposlenost 17 milijuna stanovnika SAD. „Pandemija je počela zbog ponašanja kineske vlade. Želim da naša reakcija bude toliko snažna da izvrši pritisak na Kinu da promijeni svoje ponašanje. Želim da vratimo lanac opskrbe medicinskom opremom u Ameriku. I hoću da počnemo s opisom dijela našeg duga prema Kini, jer oni moraju platiti nama, a ne mi njima“, rekao je Graham.

Porezne olakšice za povratak proizvodnje u SAD

„Prema rezultatima istraživanja, provedenog od strane Bank of America (BofA), američke i europske tvrtke izgubit će oko 1 trilijun dolara u slijedećih 5 godina na povlačenje svojih proizvodnih operacija iz Kine. Kompanije u 80% globalnih sektora suočile su se s kidanjem lanaca isporuka proizvoda u vrijeme pandemije, što je njih 75% potaknulo na proširenje planova o povlačenju proizvodnje izvan granica u svoje domicilne 'oaze' – piše Zoran Meter u analizi za portal [Geopolitika](#).

Korak u ovome pravcu poduzeo je američki Donald Trump koji je – kako je izvijestila Hina 18. kolovoza - najavio da će Sjedinjene Američke Države davati porezne olakšice tvrtkama koje će povlačiti svoju proizvodnju iz Kine u SAD. Trump je najavio da će na taj način otvoriti 10 milijuna radnih mjesta u SAD-u.

Ekonomski nacionalizam Donalda Trumpa

Trump je dodao da će njegova vlada smanjiti poreze, ali i ublažiti regulativu kako bi potaknula ulaganja, a spremna je i oduzimati ugovore s državnim kompanijama koje su poslovanje preselile u Kinu. „Prestat ćemo se oslanjati na Kinu, sami ćemo proizvoditi ključne lijekove i ostalo, ovdje u SAD-u“ – zaključio je Trump osvrćući se na izvršnu uredbu iz srpnja o povećanju proizvodnje lijekova i medicinske opreme. SAD se nalazi u trgovinske ratu s Kinom, a dio toga su i spomenute sankcije kineskim visokotehnološkim kompanijama (zabrana domaćim kompanijama transakcije s Huaweiem) kao i najava zabrane popularne društvene mreže TikTok.

Trump je na neki način „odustao“ od koncepta slobodne trgovine i inaugurirao ekonomski nacionalizam koji je predstavljao dominantnu ekonomsku paradigmu republikanaca 19. st. koja je tada SAD pretvorila u najveću industrijsku silu. Koliko će ova paradigma funkcionirati u današnjem visokoglobaliziranome svijetu pokazat će budućnost, a mnogo toga ovisit će o činjenici hoće li Trump osvojiti drugi mandat. Masovnih egzodusu poduzeća u kratkome roku se vjerojatno ne će dogoditi, čak ni zbog korona-virusa, no postupno će doći do seljenja dijela proizvodnje iz Kine.

Najave u ovome pravcu imali smo već 2018. U izvještaju Gospodarske komore SAD-a još iz 2018. navedeno je da više od 70 posto američkih kompanija koje posluju u južnom dijelu Kine razmatraju odgađanje daljnje ulaganja na tom području i preseljenje dijela ili kompletne proizvodnje u druge zemlje zbog utjecaja trgovinskog rata na prihode. Prema istome izvještaju najmanje 64 posto kompanija je razmatralo opciju preseljenja proizvodnje izvan Kine, no samo jedan posto planiralo je proizvodnju smjestiti u Sjevernoj Americi.

Ovome treba dodati da bi se pod prijetnjom američkih sankcija i neke europske zemlje mogle povući iz Kine. Faktor koji bi mogao dodatno stimulirati odlazak dijela proizvodnje iz Kine je i povećana cijena radne snage u toj državi. U nekim kineskim provincijama i gradovima te cijene lagano se približavaju europskima.

Diversifikacija opskrbnih pravaca

Međutim, odlazak proizvodnje iz Kine ne znači nužno i povratak te proizvodnje u države zapadne Europe. Za razliku od SAD-a, čiji je predsjednik izrijekom najavio povratak proizvodnje u SAD (nije sigurno da će, osim u slučaju jakih sankcija, američke kompanije poslušati Trumpa), u Europi se razmatraju i moguće druge alternative. Izglednije je od povratka proizvodnje u Njemačku i Francusku, primijetio je Tobias Kaiser za Die Welt, to da će se firme odlučivati za lokacije u istočnoj i jugoistočnoj Europi kako bi bile što bliže kupcima. „Upravo su industrijski iskusne države Zapadnog Balkana, poput Srbije, BiH ili Sjeverne Makedonije, za nearshoring bile tema već prije korona-križe, prije svega za metalnu, tekstilnu, farmaceutsku i automobilsku industriju“, piše u analizi eksperata Germany Trade and Invest (GTAI). U analizi se dodaje da će se dio firmi odlučivati i za Sjevernu Afriku, ali i za Gruziju, Tursku i Ukrajinu. Dio proizvodnje iz Kine bi se mogao preseliti i neke druge azijske države, kao što su Indija i Vijetnam. Tako je, primjerice, južnokorejski tehnološki div Samsung Electronics najavio kako će ove godine prebaciti veliki dio proizvodnje zaslona iz Kine u tvornicu u Vijetnam. Izgledno je za očekivati da će i mnoge druge kompanije nastojati u krajnjoj liniji diversificirati svoje opskrbe lance. Pitanje diversifikacije nameće se kao pitanje sigurnosti.

Završeni su dani Kine kao svjetske tvornice?

Predsjednik Foxconn Young Liu nedavno je izjavio kako su dani Kine kao svjetske tvornice završeni. S njihovih proizvodnih traka izlaze proizvodi brojnih svjetskih tehnoloških kompanija – od Appleovih iPhonea preko igračkih konzola do računala. Podatci pokazuju da se u 12 tvornica smještenih u kineskim gradovima odvija većina proizvodnja, no kompanije pokušava dio proizvodnje preseliti i izvan Kine: prošle godine ¼ proizvodnje se odvijala u tvornicama izvan Kine, a ove je godine taj udio već oko 30 posto.

Young Liu ističe da kompanija namjerava nastaviti sa širenjem na međunarodna tržišta i zemlje poput Indije, Vijetnama, Meksika, Brazila, pa čak i SAD-a. Plan je da u budućnosti Foxconn ima dva različita proizvodna lancia – jedan za kinesko, a drugi za američko tržište. Za odluku o poslovanju ove kompanije – riječ je o tajvanskoj kompaniji – ovisit će hoće li Trump drugi put postati američki predsjednik jer ako on pobijedi očekuju se daljnji pritisci na Kinu i nove carinske tarife što bi moglo ubrzati proces seljenja proizvodnje Foxconnu u druge zemlje.

Još do pred koju godinu percepcija kineskih proizvoda u Europi nije bila osobito dobra. No posljednjih godina nije samo poskupjela kineska radna snaga, nego su i kineski proizvodi bitno povećali kvalitetu, za što je opet najbolji primjer Huawei. Ekonomski standard Kine sve je viši, a udio kineske ekonomije u svijetu je snažno povećan s ekonomskim rastom koji je svake godine viši od 6 posto. Kina se na neki način vraća tamo gdje je bila: do početka 19. st. i opijumskih ratova koji su uništili Kinu („Stoljeće poniženja“) Kina je proizvodila gotovo 40 posto svjetskog BDP-a.

Pretvaranje Kine u „svjetsku tvornicu“ – omogućeno kvalificiranom, ali jeftinom radnom snagom - zaslužno je za ekonomski preporod Kine, no zbog niza spomenutih razloga (povećanje cijene rada, američke kaznene carine, veliko zagađenje zemlje) i sama Kina posljednjih godina razmišlja o opciji preseljenja dijela svojih kompanija u inozemstvo. Dakle, ne razmišljaju samo strane kompanije napustiti Kinu, nego i same kineske kompanije. Kinezi planiraju proizvodnju preseliti u Europu, i to ponajviše u istočnoeuropske zemlje, ali i zemlje poput Meksika i Vijetnama. Time se otvara mogućnost zaobilazanja američkih carina jer se izbjegava obveza označavanja proizvoda etiketom „Made in China“.

Još 2018. tako smo mogli čitati: „Kinesko-američke trgovinske trzavice ubrzavaju promjene u globalnom lancu stvaranja vrijednosti“, naglašava Cui Fan iz instituta China Society of WTO Studies, usko povezanog s ministarstvom trgovine. 'Selidba radno intenzivnih pogona u inozemstvo mogla bi izazvati problem nezaposlenosti i to treba pazljivo pratiti', rekao je Cui, dodajući da taj trend neće pridonijeti smanjenju američkog trgovinskog deficita. Sve veći broj inozemnih tvrtki koje sele proizvodnju iz Kine, uključujući proizvođača igračaka Hasbro, proizvođača fotoaparata Olympus, te proizvođače cipela Deckers i Steve Madden, zabrinuo je Peking, a manje se priča o tome da su se za njihovim primjerom povele i kineske tvrtke“.

Doći će do promjena u opskrbnome lancu

Što možemo zaključiti iz svega navedenog? Hoće li doći do promjena o međunarodnome lancu opskrbe? Nema nikakve sumnje da hoće. Dio proizvodnje će se sigurno vratiti u Europu i SAD, pri čemu se prvenstveno radi o farmaceutskoj industriji i proizvodnji zaštitnih lijekova i maski. Pitanje lijekova i zaštitnih maski nakon aktualne je pandemije na neki način ušlo u sferu sekuritiziranih fenomena i označeno dijelom nacionalne sigurnosti.

I dio drugih kompanija će napustiti Kinu, iako će, dakako, dio njih i dalje ostati u ovoj državi. Pritom će se vjerojatno manji broj vratiti u zapadnoeuropske države, a veći dio će otići u (jugo)istočnu Europu i države poput Vijetnama, Indije, Brazila i Meksika. Sličnu logiku imaju i američke kompanije, no ako Trump ostane američki predsjednik kaznene sankcije bi mogle vratiti dio proizvodnje i u samu Ameriku.

I dio kineskih kompanija u budućnosti bi mogao preseliti proizvodnju u istočnu Europu, ali i u druge azijske, pa čak i afričke zemlje (Kina je jedan od najvećih investitora u Africi). Razlozi su vezani uz američke sankcije, ali i porast cijene radne snage. Projekt seljenja kineskih kompanija kompatibilan je inicijativom Pojas i put koja predstavlja modus sinocentrične globalizacije.

Navedene prognoze podrazumijevaju nastavak globalne suradnje i međusobne razmjene. Takve promjene u svjetskome poretku koje bi dovele do globalnoga povratka ekonomskog nacionalizma i težnji za autarkičnim gospodarstvima (što je danas vrlo teško ostvarivo) mogle bi dovesti do još snažnijeg povratka proizvodnje u matične zemlje. No takve promjene signalizirale bi da se svijet nalazi pred velikim sigurnosnim izazovima.

Kako god, promjene u međunarodnome globalnom lancu i međunarodnoj ekonomiji su nezaustavljive, a kako će se sve to odraziti na projekt globalizacije – o tome u posljednjem tekstu iz ovoga serijala.

Davor Dijanović

Članak je dio niza "Utjecaj korona-križe na promjene u međunarodnim odnosima", a objavljen je u sklopu projekta poticanja kvalitetnog novinarstva Agencije za elektroničke medije. Dozvoljeno je prenošenje sadržaja uz objavu izvora i imena Autora.

